L’aterratge de la mà de Puigcercós

“En mi España plural, os vais a sentir tan cómodos que incluso tendréis problemas para sentiros independentistas.”

(José Luis Rodríguez Zapatero, president del Govern espanyol, abril de 2004)

Després dels resultats del 14 de març de 2004, per primera vegada des del temps de la República l’independentisme català tornava a tenir Grup parlamentari al Congrés dels Diputats. Lluny, certament, dels 31 escons assolits en les eleccions de 1931, però Grup parlamentari en definitiva. Deixàvem enrere la representació unipersonal des de la primera legislatura per esdevenir el quart grup parlamentari de la Cambra. Set nous diputats encapçalats per Joan Puigcercós, que es va convertir en secretari general d’Esquerra Republicana de Catalunya al Congrés de Lleida del juliol d’aquell mateix any. Set electes procedents del món municipal i un baró territorial, Agustí Cerdà, del País Valencià. En definitiva, la pràctica totalitat venia de la institució més a peu pla de la ciutadania, la més propera a la gestió immediata i pista d’enlairament del creixement electoral d’Esquerra. Joan Puig i Francesc Canet, regidors a Blanes i Figueres. Josep Andreu i Jordi Ramon, a Montblanc i Tàrrega respectivament. Rosa Bonàs, a Santa Perpètua de Mogoda, i Joan Tardà, a Cornellà de Llobregat.

El dia 30 de març, els ja candidats electes van fer cap a la terminal C de l’aeroport del Prat per anar plegats a Madrid a recollir les credencials de diputats. L’expectació mediàtica davant l’arribada d’Esquerra va ser extraordinària. Tant que, de fet, al llarg del dia, diverses càmeres i fotògrafs no van deixar-los ni un instant, la qual cosa va provocar situacions ben ridícules. L’anar i venir de set persones adultes darrere Puigcercós i el seu assessor –que ja treballava des de l’anterior legislatura al Grup Mixt–, els únics que sabien on anaven i com transitar per aquell laberint de passadissos del complex d’edificis del Congrés dels Diputats, va fer dir l’endemà a un periodista que Puigcercós *“había aparecido con sus siete enanitos”*.

Evidentment, la desimboltura del corredor de fons de Ripoll deixava clar que ja feia quatre anys que s’estava a Madrid. I també que s’havia fet respectar per la feina feta i per la seva manera humana i gens estirada de relacionar-se amb la resta de diputats, periodistes i personal de la casa. Això va permetre apaivagar la tensió i els nervis d’aquell primer dia.

De seguida, però, tothom es va adonar que costaria un temps saber moure’s i orientar-se amb comoditat per aquell complex laberint i per l’inacabable mar de carrers i ciment gris que és la ciutat de Madrid. Pocs dies després, Joan Tardà havia d’assistir a una reunió en una seu d’una important organització de persones amb discapacitació de Madrid. La reunió era a les nou del matí i Tardà, el més matiner del grup, va decidir anar-hi amb temps i esmorzar vora la

seu de l'entitat. Va sortir al carrer a buscar un taxi a les vuit i pocs minuts i va demanar al taxista: *"Por favor, a Fernán Flor número 8"*. El taxista, tot sorprès es va girar cap a Tardà i li va respondre molt amablement: *"Pues ya puede bajarse, que estamos en el 6"*. El taxista, compadint-se del nouvingut a Madrid, no va ni plantejar-se cobrar-li a Tardà el preu de la baixada de bandera.

I va arribar el dia gran. El dia que Juan Carlos de Borbón obria la legislatura. La sessió constitutiva de les Corts. Finalment, Esquerra va optar per ser-hi present. Però de forma discreta. Es tractava de respectar el procediment institucional pel que fa al cerimonial i prou, la qual cosa obligava a limitar la presència a romandre quiets sense aplaudir les paraules del monarca. I, després, fer un *dribbling* d'immediat per tal d'evitar haver de fer el *besamanos* al rei i la reina. Vam fer la reflexió que, si érem a Espanya i havíem decidit –ni que fos per la conjuntura d'un nou procés estatutari– jugar el partit, havíem de respectar les regles del joc. Ha estat una constant en tota la legislatura. Tot i així, no hem anat a cap recepció reial, ni a les diades de la 'Hispanidad' ni a les de la Constitució espanyola. Respecte no és sinònim de servitud.
Des del primer dia, el PSOE va ser conscient que amb 164 escons havia d'afanyar-se a buscar els suports necessaris per arrencar la legislatura, la nova etapa post-Aznar. I no només per aprovar més endavant les lleis orgàniques que requereixen una majoria absoluta d'almenys 176 vots, sinó fins i tot per constituir la mesa del Congrés i les de les diverses comissions on es treballen les lleis. La mesa de la Cambra baixa espanyola, coneguda com la *mesa grande*, regula la vida parlamentària i administra els recursos econòmics del Parlament espanyol, que no són pas pocs, i en absència del president del Congrés els seus membres representen la institució, tant dins l'Estat espanyol com internacionalment. Els seus integrants presideixen els plens, és a dir, les sessions que apareixen sempre per la televisió i on es duen a terme els debats en què es dóna el vist-i-plau final a les lleis que s'han discutit prèviament en les diverses comissions sectorials: Medi Ambient, Cultura, Economia, Treball, Indústria, Justícia, Defensa, etcètera.
Els dirigents socialistes, conscients que necessitaven dos grups més, com a mínim, per constituir els òrgans parlamentaris, van establir negociacions amb l'ànim de cedir presidències de comissions a la resta de forces polítiques presents. Això sí, tenien clar que ni Esquerra ni el PNB podien estar representats a la Mesa gran. El PP i CiU, sí. I IU, també, tot i que va obtenir menys escons que els independentistes catalans. Però col·locar-hi els del partit d'Ibarretxe i Carod-Rovira no podia ser. El sol fet d'imaginar que un diputat d'Esquerra hagués de rebre en nom del parlament espanyol un cap d'Estat era massa aventurat. *"¡Vete a saber lo que podría ocurrir! Les van a contar su película y, en vez de explicar qué es España, van a contar lo suyo"*, van ser les paraules dites per un assessor del nucli dur socialista segons ens van confessar alguns periodistes catalans que seguien aquells primers dies de legislatura.

El Plan Hidrológico Nacional, altrament dit transvasament de l'Ebre, la implicació espanyola en la guerra il·legal de l'Iraq per caprici d'Aznar, les privatitzacions de les empreses públiques en benefici dels grups econòmics afins al PP, l'afebliment de l'estat del benestar com a conseqüència d'anys de pressupostos orfes de despesa social, la consolidació d'un model de relació fiscal entre l'Estat i els Països Catalans basada en l'espoli fiscal i una ofensiva nacionalista espanyolista fonamentada en una desacomplexada catalanofòbia de marca Aznar-Zaplana-Acebes, s'havien convertit en una llosa que calia fer saltar pels aires com fos. Els fets demostraven que la fórmula màgica del postfranquisme basada en una estreta relació i complicitat política entre el govern espanyol de torn i el nacionalisme català conservador, encunyada per Adolfo Suárez i Jordi Pujol, posteriorment revalidada per Felipe González i, a partir de 1996, per José María Aznar, havia entrat en un cul-de-sac.
Paral·lelament, Esquerra Republicana havia fet durant la campanya una crida a fer fora de la Moncloa el neofranquisme descarat del PP i s'havia compromès en un programa d'actuació que, des de l'independentisme, treballés a favor de l'Estat plurinacional, pluricultural i plurilingüe. Si Esquerra havia posat com a condició per signar l'Acord del Tinell l'inici de la redacció d'un nou Estatut, tot obligant-hi el PSC i arrossegant-hi CiU, calia intentar aconseguir l'escenari espanyol més favorable perquè el procés pogués tenir unes mínimes garanties d'èxit.
Per primera vegada des de la recuperació de les llibertats, l'independentisme català tenia prou força per poder intentar-ho davant una esquerra espanyola encapçalada pel líder d'una nova generació de dirigents socialistes, prou jove per no haver tingut un paper protagonista durant la Transició ni haver ocupat càrrecs de responsabilitat en els anys de plom dels GAL i la corrupció felipista. Un polític, en definitiva, que alhora es permetia en les negociacions prèvies i en el mateix discurs d'investidura convertir en bandera de modernitat el seu compromís amb els valors republicans i el reconeixement de la plurinacionalitat de l'Estat. D'aquells dies, Joan Puigcercós recorda una ocasió en què Rodríguez Zapatero fins i tot li va arribar a afirmar amb vehemència que *"en mi España plural, os vais a sentir tan cómodos que incluso tendréis problemas para sentiros independentistas".*
Certament, aquella mena d'afirmacions, aleshores motiu de comentari divertit entre els diputats d'Esquerra per l'enorme frivolitat continguda, eren la lògica conseqüència d'aquella frase cèlebre del 13 de novembre de 2003 quan Zapatero va dir allò de *"apoyaré el Estatuto que apruebe el Parlamento de Catalunya"*. En definitiva, convertir la banalització del compromís adquirit en la marca d'estil ZP.
Però el dia 16 d'abril de l'any 2004 es tractava d'enterrar l'aznarisme i dur la socialdemocràcia a la governació de l'Estat. Aquesta va ser l'opció republicana: fer president Rodríguez Zapatero i oferir una oportunitat d'or a l'esquerra espanyola per encarar un procés a favor de la intensificació dels drets socials i d'una modernització de l'Estat que, inevitablement, havia de tenir

característiques federalitzants. Situar, en definitiva, el PSOE en la cruïlla d'optar per un procés de modernització o mantenir-se en la visió jacobina encunyada per Felipe González i Alfonso Guerra. Joan Puigcercós, aquella tarda en què l'independentisme convertia el candidat socialista en president del govern espanyol, li va deixar dit què era Esquerra i quins eren els seus objectius, la qual cosa no treia que no poguéssim fer un tram del trajecte en comú. Aquesta va ser l'oferta lleial, clara i transparent de l'independentisme català al nou president d'Espanya.

Mesos més tard, el març de 2005, Esquerra oferiria un document de mínims al PSOE per tal d'avançar en una col·laboració estable que blindés la cèlebre promesa de Zapatero de donar suport a l'Estatut aprovat pel Parlament de Catalunya. La trobada, amb Rubalcaba i l'expresident de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, al capdavant, va ser infructuosa. *"España todavía no está preparada para un acuerdo así"*, va concloure, al final d'una reunió de més de tres hores, un dels dirigents socialistes. Aquella afirmació va ser premonitòria, si tenim en compte el que passaria mesos després amb l'Estatut. Per la banda d'Esquerra van assistir-hi Puigcercós, Tardà, el senador Carles Bonet i Pere Esteve, que ja es trobava en un delicadíssim estat de salut. Tornant cap a Barcelona després de la reunió, a l'antiga terminal del Pont Aeri de Barajas, Esteve va patir un desmai i només els reflexos de Tardà van poder evitar que caigués a terra i el fet fos més greu. Tot i el seu feble estat, Pere Esteve va poder aportar tota la seva experiència en negociacions d'aquest tipus. De fet, Esquerra va reclamar en aquella reunió demandes de calaix: respecte a l'Estatut amb un sistema de finançament que posés fre al dèficit fiscal, publicació de les balances fiscals i traspàs de la gestió de les principals infraestructures a la Generalitat.

Explicar el que havia succeït fins aleshores i el que va ocórrer posteriorment és l'objecte d'aquest llibre.